

Oponentský posudok habilitačnej práce

Bauko János /Ján Bauko/: **Társadalom és névhasználat. Magyar névtani kutatások Szlovákiában** (Spoločenské fungovanie proprií. Maďarské onomastické výskumy na Slovensku)

1. Habilitačná práca podľa mojej mienky má splňať dva základné ciele:

a) potvrdzuje, že jej autor od získania titulu PhD. prezentuje rozšírenie svojho vedeckého horizontu, rozmanitosť záujmu, hĺbkové riešenie problému, metodickú sebaistotu nielen v špecifickej problematike, ale aj širším výberom témy;

b) dokumentuje, že autor je schopný podať zložité vedecké otázky zrozumiteľne, adekvátne ich sumarizovať a použiť vo vyučovacom procese na vysokej škole.

Habilitačná práca Jána Bauka spĺňa obidve kritériá. Autor sám sa zmieňuje o tom (s. 15), že po finalizovaní rukopisu by svoju prácu chcel publikovať aj ako učebnicu, učebnú pomôcku, ktorá má prispieť najmä k rozšíreniu poznatkov študentov v oblasti onomastiky. Zároveň – ako o tom svedčí aj názov knihy – má ambíciu podávať prehľad tematiky, ktorá aj pre bádateľov v oblasti onomastiky korektné, podrobne sumarizuje maďarské onomastické výskumy na Slovensku. Monografia pozostáva z 10 hlavných kapitol a viacerých podkapitol, je dobre štruktúrovaná a prehľadná, niektoré editorské záležitosti by však bolo potrebné pred vydaním knihy ešte premyslieť. Kým sa dostanem k posudku samotnej habilitačnej práce, chcel by som sa dotknúť spomínaných – nie kardinálnych – otázok týkajúcich sa formálnej stránky práce.

2. Obal habilitačnej práce a titulná strana je daná slovenskými vysokoškolskými, resp. univerzitnými predpismi. Na obale je uvedený názov univerzity i fakulty v slovenskom jazyku, pod ním názov práce v maďarčine. Na druh práce poukazuje slovenský nápis: habilitačná práca, v dolnej časti obalu sa vedľa uvedeného roka nachádza meno a priezvisko autora v slovenskej podobe. Na vnútornej titulnej strane sa dvojjazyčnosť prejavuje vo väčšej miere, keďže informácie sú najprv v slovenskom, pod nimi v maďarskom jazyku. Z onomastického hľadiska i z pohľadu propriálnej politiky je zaujímavé, že táto dvojjazyčnosť sa neuplatňuje v dvoch súvislostiach¹: miesto vydania a meno autora sú uvedené len v jednom jazyku (po slovensky): *Nitra 2017, PaedDr. Ján BAUKO, PhD.* Nenáleží mi komentovať tento špecifický postup, chcel som len poukázať naň, keď aj autor veľmi citlivo reaguje na javy súvisiace s dvojjazyčnosťou, jazykovými právami, jazykovou krajinou (linguistic landscape). (V názve oponentského posudku som zvolil písanie mena a priezviska autora v dvojacom tvare.)

Po titulnej strane na 6 neočíslovaných stranách nasledujú abstrakty a kľúčové slová v maďarskom, slovenskom i anglickom jazyku. Kľúčové slová sú veľmi užitočné, v krátkosti zhŕňajú ciele a štruktúru práce, budú mať svoje miesto aj v plánovanej knihe. Abstrakty sú však umiestnené tradične na konci štúdií a kníh, nájdu sa však samozrejme aj príklady na opačný postup. Ja osobne považujem za akceptovateľné obidve riešenia, aj tieto strany by však bolo potrebné očíslovať, najmä vtedy, keď sú započítané do celkového rozsahu diela.

Čo sa týka Obsahu: nenájdeme ho ani na začiatku, ani na konci práce, ale „je ukrytý“ po abstraktoch na neočíslovaných stranách 8-9-10. Podľa mňa by bolo praktickejšie, keby sa táto časť nachádzala po hlavnom titule. Menším nedostatkom je aj to, že v Obsahu pri abstraktoch nie sú uvedené strany. Tu by som poznamenal, že na konci práce, ale ešte pred

¹ Presnejšie na troch miestach, lebo uvedenie študijného programu (cudzie jazyky a kultúry) s menšími písmenami je iba v slovenskom jazyku.

zoznamom literatúry je pod názvom „Resumé“ dlhšie zhrnutie v slovenskom jazyku, ktoré obsahovo korešponduje s úvodom v maďarskom jazyku. Je na rozhodnutí autora alebo vydavateľstva, či to bude záverečnou časťou práce alebo resumé bude zaradené pred bibliografiu, v každom prípade je dôležité i pre slovenských jazykovedcov, vysokoškolských študentov i záujemcov, ktorí ovládajú slovenský jazyk. K abstraktom je pripojený bohatý zoznam kľúčových slov, ktorý by sa dal aj rozšíriť. Ja by som ešte uviedol medzi nimi aj termíny *névadás*, *névválasztás*, *névalkotás* (*onymická nominácia*, *voľba mena*, *tvorenie proprií*), ktoré sa v práci nielen spomínajú, ale sú významné aj z obsahového hľadiska. Zaradenie termínu *névhasználat* (= používanie proprií) medzi kľúčové slová je tiež oprávnené a potrebné, keďže sa vyskytuje v rôznych slovných spojeniach, syntagmách; zdá sa však, že v predkladanej monografii akoby potlačil do úzadia niektoré synonymné termíny (napr. už spomenuté výrazy: *névadás*, *névválasztás*). Bolo by potrebné v práci definovať tento priorizovaný termín. Podľa môjho názoru o používaní vlastného mena (= *névhasználat*) možno hovoriť až po procese nominácie (= *névadás*) a voľby mena (= *névválasztás*).

Vráťme sa k Obsahu: odhliadnuc od spomenutých, event. diskutabilných riešení obsah svedčí o tom, že habilitačná práca je skoncipovaná precízne, dobre, má prehľadnú a logickú štruktúru.

V ďalšej časti zhrniem svoje pripomienky na základe jednotlivých kapitol. Na začiatku chcem podotknúť, že sa jedná o dobre napísanú habilitačnú prácu, ktorá adekvátnym spôsobom prezentuje predchádzajúce výskumy autora a ktorá bola poučná aj pre mňa. Menšie pripomienky môžu byť užitočné hlavne pri publikovaní habilitačnej práce.

3. Práca je členená na desať hlavných kapitol, pred ne je zaradený štyri a pol stranový Úvod (Előszó), v ktorom sa opätovne uvádzajú ciele práce a v krátkosti sú zhrnuté obsahy jednotlivých kapitol. Didaktické zameranie práce je posilnené aj tým, že aj na konci jednotlivých kapitol sa nachádzajú krátke resumé. Jednotlivé čiastkové témy už boli rozpracované a publikované autorom formou štúdií a konferenčných príspevkov, teraz bolo potrebné ich „zladit“, aktualizovať a doplniť. Keď si pozrieme bibliografické údaje, ktoré vyšli pod menom autora, hneď je nám zrejmá jeho vedecká produktivita pri vypracovaní vybraných čiastkových tém. Spočítal som 77 samostatných publikácií autora; najplodnejším tvorivým obdobím boli roky 2010 a 2011, z ktorých sú v bibliografii uvedené po 9 štúdií. Jeho vytrvalosť, pracovitosť, usilovnosť a cieľavedomosť sú chvályhodné!

3.1. Prvá hlavná kapitola vymedzuje miesto onomastiky v systéme vied, potom sa autor venuje jednotlivým oblastiam socioonomastiky. Táto kapitola obsahuje základné informácie o tomto vednom odbore, preto je užitočná predovšetkým pre vysokoškolských študentov. V tejto časti sa autor venuje otázkam onomastiky ako samostatnej vednej disciplíny, resp. jej vzťahom k iným vedným odborom. Medzi termíny, ktoré poukazujú na interdisciplinárny charakter onomastiky, by som zaradil vedľa termínu *névdialektológia* (*onomastická dialektológia*) aj pojem *névföldrajz* (*onomastická geografia*, s. 19), resp. v súvislosti s viacdimenzionálnosťou prístupu a skúmania vlastných mien (s. 20) by som poukázal na vplyv kultúrnych faktorov, napríklad v spojení so spoločenskými faktormi (*szociokulturális tényezők* = sociokultúrne faktory). Otázky socioonomastiky sa z rôznych aspektov pertraktujú aj v ostatných kapitolách. Na konci tejto kapitoly – ako zaujímavosť – autor sa zaoberá motiváciou vzniku názvov skalolezeckých trás. (Pri názve *West side story* je uvedené, že pochádza z názvu hudobného diela, snáď by bolo potrebné spresniť, že názov tejto trasy je motivovaný slávnym muzikálom).

3.2. Druhá hlavná kapitola má názov Névtani kutatások Szlovákiában (= Onomastické výskumy na Slovensku). Stručný prehľad dejín slovenskej onomastiky považujem za dôležitý pre maďarských jazykovedcov i študentov. Bolo by užitočné pred vydaním diela dať

lektorovať túto kapitolu aj slovenskému onomastikovi, ktorý ovláda maďarčinu. Napriek interkultúrnej citlivosti témy odporučil by som interpretovať niektoré historické skutočnosti. V časti, kde sa píše o začiatkoch slovenskej onomastiky, by bolo vhodné napr. doplniť nasledovnú vetu: „A helynevek gazdag tárát tartalmazza BÉL MÁTYÁS »Notitia Hungariae novae historico-geografica« című műve”² (s. 27). Toto veľkolepé historické geografické dielo zostalo nedokončené, malo však za cieľ opísať celé vtedajšie Uhorsko, a tak ho možno považovať za významný zdroj proprií, za zdroj informácií pre všetky národnosti v Karpatskej kotline, podobne ako napr. aj mapu Lázára zo 16. storočia, alebo zoznam toponým a mapu od Joannesa Lipszkého zo začiatku 19. storočia, resp. monumentálnu celoštátnu rukopisnú zbierku toponým od Frigyesa Pestyho zo 60. rokov 19. storočia. Prečo možno považovať po latinsky písanú sériu monografií M. Bela o jednotlivých župách, časť ktorých vyšla v tlači a ďalšia časť zostala v rukopise, dielom slovenskej (maďarskej, nemeckej atď.) historickej onomastiky? Toto by mal autor aspoň stručne vysvetliť, poukázať na mnohostranné ciele, jazykové a kultúrne kompetencie M. Bela, na jeho dvojité – z matkinej strany maďarský, z otcovej strany slovenský – materinský jazyk i identitu, a zároveň uhorské povedomie, vlastenectvo, ktoré v 18. storočí ešte bolo prirodzenou súčasťou identity ľudí a ktoré vtedy ešte nebolo v protiklade s materinským jazykom a národnou identitou. Obrovské vedomosti M. Bela ako polyhistora, jeho interdisciplinárny prístup k svetu a k vede sú aj dnes vzorom, právom sa naň odvoláva maďarská, slovenská i svetová veda.

V dejinách slovenskej onomastiky i v prehľade Jána Bauka (s. 27) – právom a zaslúžene – má významné miesto dielo českého jazykovedca VLADIMÍRA ŠMILAUERA, ktorý sa zapísal do dejín slovanskej i svetovej onomastiky výbornou monografiou. Aj keď je názov diela anachronistický: *Vodopis starého Slovenska* (1932), autor pozná i fundovane využíva stredoveké maďarské písomné pramene (najmä listiny), a bez národnej zaujatosti analyzuje hydronymá slovanského, maďarského i iného pôvodu.

Iná je situácia pri diele JÁN STANISLAVA, ktoré je spomenuté v habilitačnej práci len krátko a bez komentára. Ján Bauko píše o ňom takto: „A szlovák helységnevek etimológiáját JÁN STANISLAV vizsgálta (1947). Névtani vonatkozású történeti adatokat tartalmaz a »Slovenský juh v stredoveku« (Szlovák dél a középkorban) című könyve is (1948).”³ (s. 27). Tu je problémom nielen anachronistický názov práce (t. j. či môžeme v stredoveku hovoriť o slovenskom jazyku a o Slovensku), ale aj to, že do pojmu slovenský juh zaraďuje aj napr. Zadunajsko (= Dunántúl), Malú dunajskú kotlinu (= Kisalföld) a značnú časť maďarskej Veľkej dunajskej kotliny (= Alföld). Najväčším problémom však je, že viaceré názvy, ktoré sú jednoznačne maďarského pôvodu, autor etymologizuje tendenčne od slovenských slov. Neviem, ako hodnotí toto dielo STANISLAVA súčasná moderná a vedecky fundovaná slovanská/slovenská onomastika, ale maďarskí onomastici, ktorí sa zaoberali aj slavistikou, túto knihu považujú za veľmi problematickú z hľadiska metodiky, zaraďujú (resp. zaraďovali) ju medzi národne zaujaté práce.

Chápem, že autor habilitačnej práce sa chcel vyhnúť hodnoteniu určitých diel, ale snáď by boli možné upraviť text v tom zmysle, aby sa niektoré pasáže o dejinách onomastiky boli lepšie reflektované.

V tejto kapitole sú spomínaní nielen autori, ktorí sa zaoberajú onomastikou a ich diela, ale môžeme sa v nej dočítať aj o slovenských onomastických konferenciách a funkcionároch Slovenskej onomastickej komisie.

V podobnej štruktúre, ale vo väčšom rozsahu sa zaoberá autor maďarskými onomastickými výskumami na Slovensku. Po podrobnom prehľade odbornej literatúry o

² Bohatý toponymický materiál obsahuje dielo Mateja Bela »Notitia Hungariae novae historico-geografica«.

³ Etymológiu slovenských názvov obcí skúmal JÁN STANISLAV (1947). Historické údaje onomastického charakteru obsahuje aj jeho kniha s názvom »Slovenský juh v stredoveku« (1948).

výskumoch zameraných na rôzne druhy proprií, bibliografických diel a diel, ktoré sú venované teoretickým otázkam onomastiky, autor vymenúva úlohy maďarskej onomastiky na Slovensku, takým spôsobom nie je nám predložené iba taxatívne vymenovanie onomastických diel, ale aj užitočný perspektívny pohľad do budúcnosti, ktorá sa netýka len lokálnej maďarskej, ale aj zahraničnej i všeobecnej maďarskej onomastiky, napr. častejšie organizovanie konferencií a zasadnutí, rozširovanie interdisciplinárnych vzťahov, digitalizácia ľudových výkladov motivácie vzniku proprií (s. 48). (Podľa mňa toto posledné odporúčanie sa dá interpretovať dvojako: na jednej strane je potrebné zapísať do digitalizovanej databázy písomne zaznamenané materiály, na druhej strane počas terénneho výskumu zaznamenať diktafónom prejavy respondentov a následne ich uchovávať.)

V kapitole o dejinách onomastiky spomeniem ešte jednu otázku, ktorá sa týka citácií. V habilitačnej práci v prípade citovania viacerých autorov sú ich mená zoradené v abecednom poradí (napr. v poslednom odseku s. 50), ale praktickejšie by bolo, keby jednotlivé diela boli zoradené chronologicky, podľa roku publikovania, aby sme videli vývoj danej problematiky zreteľnejšie a organickejšie⁴.

3.3. Tretia hlavná kapitola je venovaná onomastickej terminológii v slovansko-maďarskej komparatívnej relácii. Viacerí by si mohli myslieť, že je to okrajová otázka, a keď sa o nej zmieňuje, postačí sa s ňou zaoberať niekde na konci knihy. Súhlasím s autorom, že túto tému zaradil do centrálnej časti práce. V tomto smere môžeme sledovať zmeny v maďarskej a medzinárodnej onomastike, lebo onomastici jednak vidia nedostatky v tejto oblasti, ale aj chýbajúcu koordináciu v odbornej terminológii. V každom prípade vo výskume terminológie je zatiaľ slovanská onomastika pred nami, a preto jej výsledky môžu byť východiskom aj pre maďarské propriálne plánovanie. (Je potešujúce, že na medzinárodnej onomastickej konferencii v Debrecíne v roku 2017 bola prezentovaná nedávno vydaná maďarsko-anglická publikácia v tejto tematike⁵: Magyar és nemzetközi névtani terminológia⁶. Szerk. Böleskei Andrea, Farkas Tamás, Slíz Mariann. International Council of Onomastic Sciences. Magyar Nyelvtudományi Társaság, Uppsala–Budapest, 2017.)

3.4. V štvrtej kapitole sa habilitant venuje politike v oblasti používania proprií na Slovensku po nežnej revolúcii. Okruh otázok pertraktovaných v tejto časti organicky zapadá do relácií v oblasti národnostnej politiky a v rámci nej jazykovej politiky. Autor podľa toho analyzuje slovenské zákony, ktoré upravujú používanie antroponým, toponým i chrématoným. Na konci hlavnej kapitoly krátko charakterizuje niektoré medzinárodné legislatívne dokumenty, ktoré sa zaoberajú používaním proprií v menšinových jazykoch. Ukazuje sa, že aj keď je v tejto oblasti citeľný pokrok, napriek tomu je potrebné sústavne sa usilovať o to, aby sa práva národnostných menšín uplatňovali v čo najväčšom rozsahu – a to tak na úrovni legislatívy, ako aj pri aplikácii zákonov.

3.5. Piata hlavná kapitola má názov Névtandardizálás és anyanyelvi névtervezés Szlovákiában (= Štandardizácia a propriálne plánovanie v materinskom jazyku na Slovensku). Habilitant píše nasledovné: „A standardizálás egyik fontos eszköze a kodifikáció, a standard normájának rögzítése szótárakban, nyelvtanokban, helyesírási szabályzatokban, nyelvhasználati kézikönyvekben.”⁷ (s. 75). Zároveň je veľmi dôležitá aj otázka aplikácie príslušných zákonov v praxi, napr. v rôznych matričných a úradných dokumentoch. Táto kapitola – podobne ako predošlé a nasledujúce časti práce – pojednáva najprv o úradnom zapisovaní antroponým, následne toponým i chrématoným. Okrem ortografických problémov zapisovania vlastných mien autor sa zaoberá aj morfológickými otázkami (napr. používanie

⁴ Keď od jedného autora citujeme viacero prác, tak ich uvádzame v chronologickom poradí.

⁵ Tu uvádzam iba maďarský názov práce.

⁶ Maďarská a medzinárodná onomastická terminológia.

⁷ Jedným z dôležitých prostriedkov štandardizácie je kodifikácia, zaznamenanie noriem štandardu do slovníkov, gramatík, pravopisných a jazykových príručiek.

prechýľovacej prípony *-ová* v ženských menách), socioonomastickými charakteristickými znakmi paralelného dvojjazyčného používania rodných mien. V úradnom používaní toponým – okrem rôznych variantov pomenovania v menšinovom jazyku – je neuralgickým bodom uvádzanie maďarsko-slovenských paralelných názvov obcí, najmä na dopravných tabuliach označujúcich začiatok a koniec obce alebo na tabuliach v rámci hromadnej dopravy. Podstatné je aj používanie proprií v učebniciach a médiách. Každodenné problémy používania vlastných mien napomáha riešiť menšinové propriálne plánovanie a tzv. propriálny manažment. Treba neustále dopĺňovať pomôcky (napr. registre, slovníky vlastných mien) a dolad'ovať spôsoby uplatňovania práv v tejto oblasti. Najefektívnejšie výsledky sa dajú dosiahnuť vzájomnou podporou, výmenou skúseností maďarských inštitúcií, výskumných tímov, kultúrnych a politických organizácií v susedných krajinách. V tomto úsilí im bude nápomocná aj táto habilitačná práca.

3.6. Témou šiestej hlavnej kapitoly je etnoidentifikačná funkcia vlastného mena. Kapitola sa začína podkapitolou, ktorá je skôr charakteristická pre učebnice: *A tulajdonnév fogalma és funkciói* (= Pojem a funkcie proprií). Pojednávanie o tejto základnej téme v polovici knihy sa zdá byť nezvyčajné, ale tento približne štvorstranový chronologický prehľad nie je zbytočný. Prístup habilitanta je skôr deskriptívneho charakteru, nepúšťa sa do diskusie s autormi, ktorí majú rozdielne názory. Ťažiskom tejto kapitoly je analýza etnoidentifikačnej funkcie propria, predtým je však zaradená všeobecná podkapitola (*Az identitás fogalma, a tulajdonnév mint identitásjel* = Pojem identity, proprium ako znak identity). Postrehy, príklady autora sú názorné a realistické, čo sa týka nominačných procesov a používania vlastných mien, vykazujú veľa podobností s podobnou praxou v ostatných maďarských menšinových komunitách. Autor píše o problematike zápisov do matriky, o rozdieloch používania vlastných mien v ústnej a písomnej komunikácii, o dubletných tvaroch niektorých mien, ktoré sú spôsobené odlišnými jazykovými a spoločenskými kontextami. Tematizácia sa deje znovu vo zvyčajnom poradí: antroponymá, toponymá, chrématonymá. V obciach, kde žije početné obyvateľstvo maďarskej národnosti, je používanie maďarských proprií dominantné, vo viacjazyčnom prostredí maďarské obyvateľstvo dynamicky používa maďarské i slovenské tvary vlastných mien. V každom prípade voľba a používanie maďarských mien je jedným z prostriedkov zachovania identity, preto sa považuje za prioritnú oblasť jazykovej stratégie. – Záverečnú podkapitolu môžeme považovať za prípadovú štúdiu: autor predkladá výsledky výskumu o postojoch vysokoškolských študentov z Nitry k vlastným menám. Aj keď ide o výskum, ktorý je zameraný na vybranú skupinu respondentov, jeho výsledky poukazujú na trendy a postoje mládeže - príslušníkov inteligencie k výberu a používaniu proprií. (Spomínané postoje sú charakteristické aj pre jazykové ideológie.)

3.7. Siedma hlavná kapitola sa zaoberá zmenami v módnosti rodných mien na Slovensku, a to v rámci maďarskej i slovenskej komunity. Hlavná kapitola sa začína krátkym terminologickým úvodom, definovaním termínu rodné meno a jeho ekvivalentov, potom nasleduje prezentácia zoznamov i slovníkov (krstných) mien, ktoré sa používajú pri matričných zápisoch. V centre pozornosti stojí popis zmien, spoločných i odlišných čít slovenského i maďarského súboru mien, znázornený pomocou štatistík a komentárov. Je pozoruhodné, že čoraz viac sa používajú aj hypokoristické tvary krstných mien, dokonca hypokoristiká sa čoraz častejšie stávajú úradnými rodnými menami. Zoznam kodifikovaných tvarov (mien) sa neustále rozširuje, a v tom významnú úlohu zohrávajú aj cudzie mená, ktoré sa šíria v medzinárodnom kontexte. Zaujímavé by bolo v budúcnosti skúmať aj výber mien v národnostne zmiešaných rodinách. Okrem trendov v módnosti mien je veľmi užitočná bohatá a aktuálna databáza mien, ktorú nachádzame v habilitačnej práci.

3.8. V popredí ôsmej hlavnej kapitoly je skúmanie kontaktných javov v používaní antroponým Maďarmi žijúcich na Slovensku. V predošlých kapitolách habilitačnej práce sa

už spomínalo, aké jazykové dublety môžu vzniknúť pod vplyvom dvojjazyčného prostredia a to z hľadiska nominácie a používania vlastných mien. Ako v apelatívnej sfére lexiky, tak aj v používaní proprií variabilné jazykové riešenia sú determinované charakteristickými sociolingvistickými a kultúrnymi faktormi (jediná alebo dvojitá jazyková a národná identita, jazykové kompetencie, verejné alebo privátne prostredie, písomný jazyk alebo reč, pohlavie, vek, kultúrna determinácia a pod.). Pre mňa bola najzaujímavejšia a zároveň najviac poučná časť, v ktorej autor analyzuje príklady z maďarskej tlače na Slovensku (je tu však aj možnosť skúmania používania maďarských mien v slovenskej tlači). Jednou z možných zdrojov sú matričné oznamy v novinách (o novorodencoch, o sobášoch a zosnulých), v ktorých najzreteľnejšími znakmi národno-jazykovej identity, resp. vplyvu jazykových kontaktov sú poradie mena a priezviska, uvedenie maďarského alebo slovenského variantu mena, prípona *-ová* na konci ženských priezvisk. – Používanie hypokoristik a prezývok môžeme považovať za dominantne maďarské medzi Maďarmi žijúcimi na Slovensku. Napriek tomu je zrejmý aj sémantický vplyv v dávaní prezývok: buď slovensko > maďarským prekladom mena, alebo na základe asociatívneho vzťahu.

3.9. Deviata hlavná kapitola sa zaoberá propriálno-semiotickým aspektom jazykovej krajiny, ovplyvňovanej dvojjazyčnosťou. Popis a analýza jazykovej krajiny je novou, dynamicky sa rozvíjajúcou oblasťou sociolingvistiky, ktorá sa zaoberá aj používaním proprií na nápisoch. Jazyk a forma nápisov sú vo veľkej miere ovplyvnené mocenskými pomermi, preto sa s ňou zaoberajú aj zákony o používaní proprií. Na druhej strane existujú aj neregulované oblasti, kde jazykové stvárnenie mena je otázkou slobodnej voľby. Tu sa dá dobre pozorovať vzťah tvorcov nápisov k moci, k prostrediu alebo k praktickým záležitostiam. Autor skúma najmä verejné priestranstvá, pamätné miesta, inštitúcie; vizualizácia proprií sa však viaže aj k privátnej sfére (napr. súkromné tabule, menovky, vizitky atď.) Veľmi dôležitou otázkou jazykovej stratégie sú napr. názvy maďarských inštitúcií, najmä úradné názvy škôl a ich vizualizácia na tabuliach, nápisoch. Menší vplyv moci sa prejavuje na cintorínoch, kde jazykový kontext nápisov a stvárnenie proprií je možné skúmať aj z diachronického hľadiska. – Čo sa týka toponým, najcitlivejšou oblasťou propriálnej politiky je jedno- alebo viacjazyčnosť dopravných tabúl s názvami obcí. Autor aj v tomto prípade uvádza názorné príklady. I keď situácia ešte nie je zďaleka optimálna, v obciach s početným maďarským obyvateľstvom sa rozširuje používanie maďarských nápisov.

3.10. V záverečnej hlavnej kapitole autor porovnáva maďarsko-slovenské paralelné oronymy vo Vysokých Tatrách. Ide o veľmi zaujímavú špeciálnu tému, ktorá úzko súvisí s vlastnými výskumami autora, možno ju považovať za prípadovú štúdiu, v ktorej je možné poukazovať na lokálne špecifiká. Do záverečnej časti práce boli zaradené aj podkapitoly všeobecnejšieho zamerania: hora ako symbol, pojem oronymum, oronymické apelatíva atď. Hlavná podkapitola je venovaná typológii výberu paralelných názvov vrchov, a to zo sémantického (motivačného) i gramatického (morfologického, syntaktického) hľadiska. Autor okrem písomných prameňov pozoroval používanie oronym aj na internete.

4. Habilitačnú prácu uzatvára bibliografia, ktorá je skôr charakteristická pre vedecké monografie, než pre učebnice: má 48 strán. Pri takomto rozsahu sa už oponent nezaobera tým, či bola vynechaná nejaká dôležitá publikácia. Určite by bolo možné po dôkladnom prezretí nájsť aj takéto „opomenuté“ príspevky, toto by však už prislúchalo najmä maďarským a slovenským lektorom zo Slovenska. V práci je aj pomerne veľké množstvo cudzojazyčnej literatúry, väčšina publikácií je najmä v slovenskom, českom i ďalšom slovanskom jazyku.

Tu by som chcel vyzdvihnúť filologickú precíznosť bibliografie, pre celú prácu sú charakteristické ukázkový pravopis a typografia. Je radosť pracovať s takto náročne pripraveným rukopisom! Táto príkladná úprava môže byť vzorom aj pre študentov pri písaní vedeckých príspevkov.

5. Habilitačnú prácu Jána Bauka bolo dobré čítať, dalo sa z nej veľa poučiť, a s uspokojením ju položiť. Na základe predloženej habilitačnej práce, ako aj vedeckej a pedagogickej činnosti habilitanta odporúčam, aby mu bol udelený titul *docent*.

Budapešť, 1. septembra 2017

Prof. dr. habil. Dezső Juhász
Univerzita Loránda Eötvösa v Budapešti

(z maďarčiny preložila PhDr. Gizella Szabómihály, PhD.)